

BALANS VAN VIER JAAR.

A F S C H E I D S P R E E K

over 1 Cor.13:13

gehouden op 10 April 1944 (2e Paaschdag)

te

NIEUW & St.JOOSLAND.

door

G.J.H.GIJMINK.

Stil gebed. 1. Votum en Groet. 2. Zingen: Psalm 89:1,3. 3. Geloofsbelijdenis. 4. Zingen: Gezang 93:1,3,4. 5. Schriftlezing: Marcus 9:17-27; Rom.8:19-30; 1 Cor.13; 6. Gebed; 7. Textlezing: 1Cor.13:13

En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie; doch de meeste van deze is de liefde.

8. Zingen: Gezang 112 (Paaschcollecte)

9. Prediking:

Gemeente des Heeren,

Het is wel vanzelfsprekend, dat op dezen afscheidsmorgen onze gedachten verwijlen bij de vier jaar, dat wij samen zijn geweest. Het is wel vanzelfsprekend, dat wij nog eens terugzien op de tijdruimte, waarin ik Uw herder en leeraar mocht zijn. Veel is immers in deze jaren over onze hoofden heengegaan, dikwijls hebben wij samen moeten zoeken naar den weg, dien God wilde, dat wij zouden bewandelen. En banden, die in tijd van druk en zorgen zijn gelegd, worden niet snel vergeten!

Hoe anders was alles vier jaar geleden, toen ik hier kwam, dan nu, nu ik vertrekken ga. In een vrij en zelfstandig Nederland nam ik toen den herdersstaf over van den ouden Ds. Burger, den man, die door zijn zuiver karakter en liefdevol meeleven het hart der gemeente gewonnen had. En het was de in Zeeland zoo bekende Rotterdamsche predikant de Kluis, wien thans voor zijn zelfopofferend werk in Duitsehe krijgsgevangenkamp de dank onzer kerk worde gebracht, die met een predikatie over "Zoo waarachtig als de Heere, de God Israëls, leeft, voor Wiens aangezicht ik sta" mij tot mijn dienstwerk in deze mijn eerste gemeente inleidde. En toen ik mij 's namiddags met een predikatie over "Gods vrijwilligers" aan de gemeente verbond, leek het, alsof nu een periode van

vreedzaam, rustig werken in een landelijke dorps-gemeente was aangebroken. Met hoeveel idealen wordt dan niet een werk begonnen, met hoeveel wil tot opbouw is men dan niet bezield!

En nu is alles wel heel anders geloopt, dan wij toen konden verwachten. In plaats van opbouw is er op vele terreinen afbraak gekomen. De oorlog kwam en na den oorlog de bezetting en die bezetting vorderde met vele andere huizen in het dorp ook de centra van gemeentewerk, de catechisatiekamer en de pastorie. Vele jongeren moesten vertrekken naar den vreemde, vele ouderen evacueeren, en groene en grijze uniformen veranderden het geheele dorpsbeeld. Er is inderdaad wel een groot verschil tusschen dien Maartzondag in 1940, toen ik intree deed, en den Aprilzondag in 1944, nu ik afscheid neem.

Maar nu is het goed, bij onzen terugblik op de vier jaar, die zijn voorbijgegaan, niet enkel te zien op deze uiterlijk ongetwijfeld negatieve dingen. Op de balans, zooals we die in de ruimte der kerk opmaken, geven immers niet uiterlijke omstandigheden, maar geloofswaarden den doorslag. Het gaat er in de kerk niet om, wat precies de uiterlijke omstandigheden zijn geweest, maar hoe wij als Chr. Gemeente die uiterlijke omstandigheden hebben doorleefd. Het gaat er hier niet om, of wij achteruit zijn gegaan in welvaart en rijkdom, maar of wij door en in al deze ellende dichter tot God zijn gekomen. Anders gezegd: het gaat erom, wat er in deze jaren in de gemeente heeft geleefd aan geloof, hoop en liefde, aan werk van Christus in onze harten, in onze gemeente. Op de balans, zooals we die in de kerk opmaken, geven geen uiterlijke moeilijkheden, maar geloof, hoop en liefde den doorslag.

En nu weet ik wel, dat geloof, hoop en liefde moeilijke balansposten zijn. Het is onnoemelijk veel gemakkelijker, te constateeren, hoeveel huizen gevorderd zijn, hoeveel menschen moesten evacueeren, hoeveel jongeren naar het buitenland of elders gingen, dan om te zeggen, hoeveel geloof, hoop en liefde er in deze jaren in ons midden

gevonden werd! Ik weet heel goed, dat er eenerzijds in het vergorgen heel wat meer geloof, hoop en liefde leeft, dan ooit in het openbaar voor den dag komt en anderzijds, dat het lang niet alles goud is, wat er blinkt, ook aan geloof, hoop en liefde niet. Maar toch heeft de Zwitsersche theoloog Emil Brunner gelijk, als hij in zijn commentaar op de Romeinenbrief zegt, dat de tegenwoordig opgeld doende leer van de onzichtbaarheid der vruchten des H. Geestes een dwaalleer is. Ook in de oud-Chr. gemeenten werden wel degelijk de vruchten des Geestes gezien en door de apostelen ook met name genoemd!

Zij het dus met reserve, toch willen wij op dezen afscheidsmorgen samen pogen de balans op te maken van het gemeentelijk leven in deze jaren, in zoover het de posten geloof, hoop en liefde betreft. Wij willen samen nagaan, waarvoor wij aan het eind dezer jaren God mogen danken- en waarvoor wij om vergeving moeten vragen en om een nieuwe kans bidden. Opdat wij op dezen afscheidsdag tegelijk tegemoet zien den nieuwen intreedag, die het begin zal maken aan een geheel nieuwe periode van werken. De oude balans wordt thans afgesloten- een nieuwe over vijf weken geopend!

Wanneer wij dan eerst de post GELOOF op onzen balans bezien, is het wel noodzakelijk, eerst zorgvuldig te definieeren, wat wij eigenlijk met geloof bedoelen. Hierover hebben immers in den loop der geschiedenis ontelbare misverstanden bestaan, ja, deze bestaan er ook nog in dezen tijd. Hoeveel theoretisch geloof, Kopfglaube, zooals Luther het noemde, bestaat er niet in de gemeenten, ook in de Zeeuwsche gemeenten! Hoeveel traditioneel conservatisme draagt niet den hiervoor veel te schoonen naam geloof! Hoeveel, dat niets anders is dan napraten van anderen, wordt geloof genoemd- hoeveel enkel theoretisch aanvaarden van de

waarheid, van wat er in den Bijbel staat, heet er niet geloof! Maar reeds de Heid. Catechismus wijst er op, dat het niet enkel om een stellig weten, maar ook om een hartelijk vertrouwen gaat. En Brunner zegt zeer terecht, dat een geloof aan Bijbel, aan Paulus, aan Kerk in werkelijkheid geen geloof is - geloof in den Chr. zin is: geloof in Christus, Die juist door het geloof mijn Heer wordt. Gelooven is: een nieuwen Heer krijgen in plaats van het ik of de wereld. Gelooven is: ons overgeven aan Jezus Christus en in vertrouwende gehoorzaamheid zijn leiding aanvaarden.

Is daar nu in dezen zin geloof in onze gemeente geweest? is daar geweest een overgave aan Jezus Christus en een vertrouwend gehoorzamen aan Zijn Woord? Ik geloof van wel - want temidden van alles, wat dreigde en werkelijkheid werd hebben wij als kerkeraad steeds probeeren te zoeken naar wat Gods Woord ons voor die concrete omstandigheden zei - en hebben wij als gemeente dikwijls getracht dit Woord te gehoorzamen. Het Woord werd gebracht en het geloof is door het Woord. Het Woord is gepredikt aan den concreten mensch van de jaren 1940-1944 in de speciale omstandigheden, waarin hij telkens heeft gestaan.

Dit begon reeds bij de intreepreek. Deze was, onder invloed van de overal stijgende nadruk op het priesterschap aller geloovigen, een oproep tot de gemeente om Gods vrijwilligers te worden voor zijn wereldwerk. En als ik na deze jaren terugzie op de activiteit en medewerking, die er van allerlei zijden is geweest, dan mag ik niet anders, dan met dankbaarheid constateeren: velen hebben dezen oproep gehoord en zijn dien gehoorzaam geweest, onze gemeente en hun zelf tot heil.

Kort daarna, vóór 10 Mei 1940 nog, had de installatie plaats van den nieuwen burgemeester. De kerk, die erop gericht was, voor alle bijzondere omstandigheden in dorps- en volksleven Gods Woord te laten hooren, kondigde een bijzon-

bijzonderen dienst aan over de beteekenis der wettige overheid. Hierin werd er de nadruk op gelegd, dat de gemeente een wettige overheid als ordening Gods heeft te eeren en de overheidspersonen daarom te gehoorzamen. In hoever deze boodschap gehoor vond, valt niet te constateeren, daar eenige dagen later de omstandigheden geheel gewijzigd werden en de gemeente haar verhouding tot de toen optredende autoriteiten, aan wie ook de burgemeester ondergeschikt was, vanuit een geheel nieuwen hoek moest bezien.

In de oorlogsdagen zelve onderging de gemeente in vele opzichten de vuurproef. Nog denkt men terug aan die perioden in kelder of schuilkelder, als de vliegtuigen hun verderf-brengende last lieten vallen en de Fransche soldaten den Duitschen den toegang tot Walcheren betwistten. In deze perioden toonde zich de gemeente op haar best, als in de schuilkelders de schrift werd gelezen en een gezamenlijk gebed werd opgezonden ten hemel. Het is in het vuur, dat het echte goud van het valsche onderscheiden wordt— en het was een reden tot groote dankbaarheid, dat het geloof in de ure des gevaars voor velen zoo'n geweldige waarde bleek. Ook bij den eersten kerkgang na den oorlog kwam dit uit, toen velen Gods Woord gingen hooren, dat aanspoorde tot vernedering onder Gods oordeelen en tot gehoorzaamheid aan God en aan Hem alleen!

Een moeilijke, verwarrende periode brak toen voor ons volk en daarom ook voor de gemeente aan. Politieke partijen verdwenen, Ned. Unie, N.S.B. en Zwart Front hadden alleen bestaansrecht. Hoe moest de gemeente hiertegenover staan? Hoe moest haar houding zijn tegenover de bezetters en tegenover hun wereldbeschouwing, die al ras kwistig werd gepropageerd? Voorgelicht door de Synode zocht de kerkeraad steeds naar den juisten weg volgens Gods Woord; de prediking handelde over onze verhouding tot de bezetters, die het midden moest houden

tusschen angst en haat, en naar aanleiding van het Synodaal schrijven over de bijbelsche gedachten ten aanzien van volk, gezin, overheid en Israël. En dikwijls, wanneer maatregelen der autoriteiten tegen woord en geest van den Bijbel ingingen, protesteerde onze plaatselijke kerk met alle andere plaatselijke kerken in een Synodale boodschap tegen datgene, wat niet was overeenkomstig Gods Woord. En in den loop dezer jaren is wel gebleken, dat in deze daden van geloofsgehoorzaamheid de gemeente achter den kerkeraad stond en uitzonderingen daargelaten, Gods Woord trouw wilde zijn en blijven.

Doch niet enkel om geestelijken strijd, maar ook om troost is het deze jaren gegaan. Hoe moeilijk was het voor vele oudere menschen, waarvan sommigen bijna nooit van huis en hof weg waren geweest, toen in den zomer van 1942 het bevel weerklonk, dat allen, die hier niet strikt noodzakelijk waren, moesten evacueeren. Zoekend naar het Woord Gods voor deze concrete situatie moest de kerk de troost prediken, dat de Heer mét de geëvacueerden was, overal, waar zij heen zouden gaan. Op bergen en in dalen en overal is God, waar wij ook immer dwalen, of toeven, daar is God, zoo zongen wij. En dit was een groote troost, toen voor de pastorie de autobussen zich opstelden om hen weg te brengen, die naar het bevel weggebracht moesten worden.

Ook in andere moeilijkheden liet de kerk het woord des Heeren hooren. Ik denk hier aan de kerkeraadsbodschap, die op grond van Gods Woord gepubliceerd werd over de gedragingen van bepaalde vrouwen en meisjes uit ons dorp, die de door God gewilde scheppingsordening, dat er mannen en vrouwen naast elkaar zouden bestaan, ten eigen bate misbruikten en zich in de zedelijke verwording dezer jaren schandelijk misdroegen. De prediking over den catechismus-zondag "Gij zult niet echtbreken" wees dezulken erop, dat haar lichaam Gods eigendom was en dat zij dit lichaam zuiver en rein voor Gods plan ermee moesten bewaren. En velen zijn voor dit duidelijke woord der kerk dankbaar geweest ook al

zijn eenigen ongehoorzaam gebleven.

Uit geloofsgehoorzaamheid was het ook, dat de kerk in deze jaren steeds heeft aangedrongen op en gewerkt in de richting van eenheid in de gemeente, en alle verdeeldheid bewust heeft tegengegaan, wat vooral is uitgekomen in de verhouding tusschen de aanhangers der beide scholen. Het was de taak der kerk, de gemeente toe te roepen evenals Paulus de Corinthische gemeente deed: zeg niet: ik ben van Paulus, ik van Apollos, ik van Cefas—zeg niet: ik ben openbaar, ik ben christelijk—onder u mogen geen scheuringen zijn als leden der gemeente! Waar menschen samen Christus als Heer belijden, moet deze belijdenis, ook als er verder al meningsverschillen bestaan, allen vereenigen, zoodat men ook probeert, over die verschillen heen te komen. En deze eenheid is vaak zoek geweest en dit heenkomen over de meningsverschillen is vaak, soms ook kunstmatig, geremd. Maar moge dan ook in dit opzicht de geloofsgehoorzaamheid der gemeente aan het Woord Gods niet duidelijk zichtbaar zijn geworden, toch weet ik, dat bij zeer velen in verschillenden kring ook deze opwekking tot eenheid weerklank heeft gevonden.

Velen zijn inderdaad de bestaande toestand van verdeeldheid in de gemeente als zonde gaan zien en zondebesef is de eerste stap tot bekeering!

Wederom sprak de kerk woorden van waarschuwing en troost na het bombardement van 15 Augustus j.l., toen 254 bommen de grond omploegden en ruim een tiental huizen en vijf menschenlevens vernietigden. In Jezus woord over den toren van Siloam had de Bijbel ook in deze ellende een boodschap, die door zeer velen, die opgekomen waren, werd aangehoord. Of men deze boodschap ook ter harte heeft genomen en zich waarlijk bekeerd? ecclesia non indet de intimis, de kerk oordeelt niet over het intieme leven des harten. Deze vraag blijft onbeantwoord staan als een

vraag van God aan u en aan mij.

Rest nog op de balans te vermelden, dat de kerkeraad in de bijzondere omstandigheden de noodzaak zag van het houden van speciale diensten over actueele onderwerpen als: vijandsliefde twijfel enz.- die goed werden bezocht en dat meermalen uit geloofsgehoorzaamheid aan den God der openbaring geprotesteerd werd tegen den Mammondienst, die door prijsopdrijvende zwarte handel velen in zijn klauw dreigde te krijgen. En dat er in ons dorp wel veel, heel veel, wordt geholpen, maar dat er in verhouding weinig zwarte prijzen-makers gevonden worden is één van de dingen, waarvoor wij vandaag bijzonder dankbaar mogen zijn.

Wanneer wij dan nu tenslotte t.a.v.h. artikel "geloof" de balans opmaken, mogen wij constateeren, dat er inderdaad in deze jaren geloofsgehoorzaamheid in de gemeente is geweest.

Ik kon alleen het openbaar-gewordene noemen ook al weet ik, dat in het verborgene nog onnoemelijk veel meer echt geloofsgoud bestond en dat in het openbaar geworden ook veel klattergoud als: menschen-behagen, eerezucht, angst voor anderen, zich mengde. Maar wanneer ik deze vier jaren t.a.v.h. geloof overzie- dan moet ik toch zeggen: deze uiterlijk zoo moeilijke en negatieve jaren hebben veel positieve geloofsgehoorzaamheid opgeleverd en ons dichter gebracht tot den Heer! Zoo roemen wij dan na deze vier jaren, niet op onszelf, want ons is de zwakheid, maar op Christus, want Hem is de kracht! En Hij heeft ons bewaard en gedragen al deze jaren door. Hij heeft ons vastgehouden, ook als wij Hem loslieten. Hij heeft ons het geloof bewaard, zoodat wij in het geloof zijn gebleven tot op dezen dag! Ik geloof, Heer, kom mijn ongelooft te hulp!

En wanneer wij nu als tweede post op onze balans de post HOOP gaan beschouwen, dan doen wij goed, ons even te realiseeren, dat ook de hoop

een zeer wezenlijk bestanddeel van het Christendom vormt. Want het is opvallend, hoe weinig hoop er vaak in het Christendom is, hoe veel Christenen meer met pessimistischen dan met optimistischen blik de wereld inzien. En toch brengt een werkelijk nieuw geworden leven, een geloofs-leven, ook nieuwe hoop met zich mee. Werkelijk nieuw leven, opstandingsleven, brengt nieuwe visie, een blik op nieuwe mogelijkheden, met zich!

Gode zij dank beginnen we in deze jaren het nieuw ontwaken der hoop in de Chr. gemeente te zien. In Mei 1940 op ruwe wijze wakker geschud is onze Synode de nieuwe visie gaan schouwen van wat een Christus-belijdende volkskerk kan zijn en doen temidden van het volk, waarin God haar plaatste. En vanuit deze visie, vanuit dit zien van nieuwe mogelijkheden, vanuit deze waarachtig-Chr. hoop- en anderzijds vanuit eenvoudige geloofsgehoorzaamheid- heeft de Synode geïnspireerd door Gravemeijer en Kraemer een geheel nieuwe koers ingeslagen in het werk van Kerkelijk Overleg en Gemeente-opbouw. De gevolgen hiervan hebben zich al spoedig overal doen gevoelen en een golf van deze nieuwe visie is ook door onze gemeente heengegaan.

Want toen op 15 Jan. 1941 te Middelburg de buitengewone Class. Vergadering was gehouden, heeft de kerkeraad terstond gevoeld, dat deze vergadering ook bepaalde consequenties inhield voor het gemeentewerk ten onzent. In de eerste plaats ging men duidelijk inzien, dat lid van den kerkeraad zijn geen eerebaantje, doch een stevige verantwoordelijkheid betekende, en dat de kerkeraad thans geroepen werd, meer te doen, dan nog ooit tevoren. Voor een geregelde bearbeiding van een gemeente als de onze van bijna duizend zielen was het immers noodzakelijk, dat de predikant medewerkers in de personen der ambtsdragers naast zich kreeg! Het anti-bijbelsche éénmans-systeem